

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º CURSO ESO.

1 Contido

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º CURSO ESO.....	1
2 CONTEXTUALIZACIÓN E DATOS XERAIS.....	3
3 CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	3
4 ESTRUCTURACIÓN DA APRENDIZAXE. CADROS DE SECUENCIAS DIDÁCTICAS: METODOLOXÍA, TEMPORALIZACIÓN, RECURSOS, FERRAMENTAS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	4
4.1 Secuencia didáctica SD1: O traballo do historiador	4
4.2 Secuencia didáctica SD2: O inicio da Idade Media	4
4.3 Secuencia didáctica SD3: A Europa feudal	5
4.4 Secuencia didáctica SD4: O desenvolvemento das cidades na Idade Media	5
4.5 Secuencia didáctica SD5: A cultura e a arte na Idade Media	5
4.6 Secuencia didáctica SD6: Al - Ándalus	6
4.7 Secuencia didáctica SD7: Os reinos cristiáns hispánicos.	6
4.8 Secuencia didáctica SD8: Estudo físico de España e Galicia	7
4.9 Secuencia didáctica SD9: A poboación do mundo	7
4.10 Secuencia didáctica SD10: As cidades	8
4.11 Secuencia didáctica SD11: Europa, poboación e cidades.....	8
4.12 Secuencia didáctica SD12: España e Galicia, territorio poboación e cidades	9
4.13 Secuencia didáctica SD13: Saber buscar, saber facer	9
5 ADECUACIÓN AO CURRÍCULO; RELACIÓN E ORGANIZACIÓN DOS ESTÁNDARES, MÍNIMOS ESIXIBLES.....	11
6 CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN	16
Teñen como obxectivo avaliar as capacidades e o traballo dos alumnos:.....	16
O docente decidirá para cada actividade cales son os criterios relevantes a ter en conta. Por exemplo nunha exposición oral son, relevantes a corrección, presentación e autonomía. Nunha búsqueda de información en grupo, en cambio, a colaboración e o respecto poden ser tamén relevantes. De modo xeral serán:	16
Criterios de cualificación	17
Para a obtención da cualificación ou nota final da avaliación, a valoración dos estándares será variable.	18
A cualificación de cada avaliación será a suma da cualificación das probas escritas e da cualificación das actividades diarias recollidas no caderno, en documentos separados e en intervencións orais. Na	

	cualificación final da avaliación contará tamén a realización dunha actividade en grupo, un pequeno dossier ou traballo de investigación realizado en diferentes formatos, estas actividades complementarias en grupo.	18
7	CONTRIBUCIÓN DA MATERIA Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE: PERFIL DE ÁREA.....	20
8	AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS A ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS.....	20
9	MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	20
10	ACTIVIDADES DE REFORZO E DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DE MATERIAS PENDENTES.....	21
11	ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.....	23
12	PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR A PROPIA PROGRAMACIÓN.....	23

2 CONTEXTUALIZACIÓN E DATOS XERAIS

O C.P.I. de Mosteiro está emprazado nunha zona rural en Mosteiro, concello de Meis (Pontevedra).

A oferta educativa do centro abarca a Educación Infantil, Educación Primaria e ESO.

Respecto do alumnado hai tres grupos de procedencia: o que chega para cursar a ESO doutros concellos limítrofes (Ribadumia, Barro), o que provén do centro adscrito de primaria de A Armenteira, e os que xa son alumnado do centro dende primaria.

O perfil do alumnado na zona de influencia do centro ten un trazo destacado na falta de esforzo e valoración do estudo. Cuestión que é comprobable vendo as cualificacións, sobretudo as de setembro. O seu rendemento académico xeral é baixo e amosa problemas de aprendizaxe por non ter desenvolvidas as habilidades necesarias para o estudo. Cústalles traballo aprender e non están afeitos a esforzarse.

No curso presente hai tres grupos con un número non moi elevado . Hai previsto alumnado con diversas necesidades nos tres grupos e un número a considerar de alumnado que pasa de primeiro por obrigación con moitas pendentes. É previsible que haxa dificultades .

GRUPOS	ALUMNADO	PROFESORADO	H/SEMANA	ESPAZOS
2ºA	18	Mónica Mato Nieto	3	Aula Arcos Aula A Cavada
2ºB	17	Celia Quintáns	3	
2ºC	17	Celia Quintáns	3	

3 CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

Na CONCRECIÓN CURRICULAR DE CENTRO están establecidas as contribucións de cada área ou materia a cada unha das competencias clave. Os estándares de aprendizaxe organízanse segundo a competencia que se vai desenvolver. Deste xeito o perfil de área queda determinado, así como o perfil de competencia, onde reflíctese a contribución de cada área á consecución dunha competencia determinada.

Tamén diferenciamos os estándares máis competenciais, daqueles que sexan específicos de área e polo tanto, facilmente medibles polos mecanismos clásicos de avaliación. Para a avaliación destes estándares máis competenciais ou comúns a todas as áreas, están desenvolvidas unhas rúbricas de control para que, sexa o procedemento de avaliación que sexa, manterase sempre o mesmo o instrumento utilizado: a rúbrica. As rúbricas foron aprobadas polo claustro, e polo tanto son comúns a todas as áreas en todos os niveis, o que garante a homoxeneidade, equilibrio e obxectividade nos procesos formativos e avaliativos.

As propias rúbricas establecen os mínimos esixibles dos estándares aos que sexan de aplicación.

4 ESTRUCTURACIÓN DA APRENDIZAXE. CADROS DE SECUENCIAS DIDÁCTICAS: METODOLOXÍA, TEMPORALIZACIÓN, RECURSOS, FERRAMENTAS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

4.1 Secuencia didáctica SD1: O traballo do historiador

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.1.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou	8 sesións	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
3.2.1			1ª avaliación	
3.2.2				

4.2 Secuencia didáctica SD2: O inicio da Idade Media

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.6.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	8 sesións	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
3.7.1			1ª avaliación	
3.9.1				
3.3.1				
3.3.2				
3.4.1				
3.5.1				

4.3 Secuencia didáctica SD3: A Europa feudal

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.3.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	8 sesións 1ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
3.3.2				
3.4.1				
3.5.1				
3.8.1				

4.4 Secuencia didáctica SD4: O desenvolvemento das cidades na Idade Media

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.3.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	8 sesións 1ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
3.3.2				
3.4.1				
3.5.1				
3.8.1				
3.11.1				

4.5 Secuencia didáctica SD5: A cultura e a arte na Idade Media

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.3.1	Comprensión lectora e ou	Clase expositiva e, ou	8 sesións	Observación directa e, ou

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.3.2	Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	1ª avaliación	Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
3.4.1				
3.5.1				
3.12.1				

4.6 Secuencia didáctica SD6: Al - Ándalus

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.3.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	7 sesións 2ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
3.3.2				
3.4.1				
3.5.1				
3.9.1				
3.9.2				
3.10.1				

4.7 Secuencia didáctica SD7: Os reinos cristiáns hispánicos.

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.3.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou	8 sesións 2ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou
3.3.2				
3.4.1				

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
3.5.1 3.8.1 3.10.1 3.10.2	Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.		Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica

4.8 Secuencia didáctica SD8: Estudo físico de España e Galicia

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
1.1.1 1.2.1 1.3.1 1.3.2 1.4.1 1.4.2 1.5.1 1.5.2 1.5.3 1.6.1 2.8.1 2.9.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	7 sesións 2ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica

4.9 Secuencia didáctica SD9: A poboación do mundo

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
2.1.1 2.1.2	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e,	7 sesións 2ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
	Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.		Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica

4.10 Secuencia didáctica SD10: As cidades

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
2.5.2 2.6.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	7 sesións 2ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica

4.11 Secuencia didáctica SD11: Europa, poboación e cidades

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
2.1.2 2.2.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e,	9 sesións	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
2.2.2	Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	3ª avaliación	Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
2.6.2				

4.12 Secuencia didáctica SD12: España e Galicia, territorio poboación e cidades

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
2.3.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.	Clase expositiva e, ou Metodoloxías indagatorias e, ou Traballo cooperativo e, ou Uso do libro de texto e, ou Uso das tics e, ou Uso da biblioteca.	9 sesións 3ª avaliación	Observación directa e, ou Análise e valoración de tarefas e, ou Proba escrita e, ou Proba oral e, ou Lista de cotexo e, ou Rúbrica
2.3.2				
2.4.1				
2.7.1				
2.10.1				

4.13 Secuencia didáctica SD13: Saber buscar, saber facer

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
1.7.1	Comprensión lectora e ou Expresión oral e escrita e ou Uso das Tics e ou Mapas conceptuais e ou	Traballo cooperativo	9 sesións	Rúbrica
2.5.1			3ª avaliación	
2.8.2				

EA	Actividades	Metodoloxía e recursos necesarios	Temporalización	Procedementos/instrumentos de avaliación
	Interpretación de imaxes e ou Actividades de reforzo e ou Pensamento crítico e ou Autoavaliación.			

5 ADECUACIÓN AO CURRÍCULO; RELACIÓN E ORGANIZACIÓN DOS ESTÁNDARES, MÍNIMOS ESIXIBLES

Estándar de aprendizaxe	CC	Mínimo esixible	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Localiza algún lugar nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas									X				
XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Identifica e explica unha parte importante das características do medio físico de España e de Galicia.									X				
XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Localiza e identifica nun mapa as principais unidades do relevo español.									X				
XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Describe con axuda dun mapa físico de España as principais unidades de relevo.									X				
XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Localiza e identifica nun mapa as principais unidades do relevo galego.									X				
XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Describe con axuda dun mapa físico de Galicia as principais unidades de relevo.									X				
XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Identifica nun mapa por onde se estende o medio natural oceánico e o mediterráneo.									X				
XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Identifica na imaxe o medio natural co que se corresponde.									X				
XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Identifica nun mapa os principais espazos bioclimáticos de Galicia									X				
XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Identifica as principais paisaxes de España e Galicia. Localiza algunhas nun mapa.									X				

Estándar de aprendizaxe	CC	Mínimo esixible	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	DIXITAL	Definido na rúbrica correspondente da concreción curricular													X
XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Localiza nun mapa de densidade de poboación do mundo as áreas de maior e menor poboación.										X			
XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Coñece as consecuencias das migracións no mundo, nas zonas emisoras e nas zonas de recepción.									X		X		
XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Describe as principais características da poboación europea e a súa evolución.											X		
XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Analiza o crecemento da poboación nos países de Europa e compara o ritmo de crecemento en cada unha das rexións europeas.											X		
XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Analiza as pirámides de poboación de España e Galicia na actualidade.												X	
XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Utiliza dous medios para estudar os movementos migratorios en España no S. XX distinguindo a emigración e a inmigración.												X	
XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Coñece as causas e consecuencias da emigración galega.												X	
XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	APRENDER A APRENDER	Definido na rúbrica correspondente da concreción curricular													X
XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Sitúa nun mapa as 10 cidades máis poboadas do mundo e o país ao que pertencen.											X		
XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Coñece as diferencias básicas entre o rural e o urbano e as características das cidades no mundo										X			

Estándar de aprendizaxe	CC	Mínimo esixible	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Recoñece os distintos tipos de cidades que existen no continente europeo.													X	
XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Definido na rúbrica correspondente da concreción curricular														X
XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Identifica os parques naturais de Galicia										X				
XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos.	APRENDER A APRENDER	Definido na rúbrica correspondente da concreción curricular														X
XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Identifica, analiza e explica as características do medio físico de España e de Galicia a través de imaxes.										X				
XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Analiza o impacto humano nas paisaxes naturais observando fotografías e imaxes.													X	
XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son heranza do pasado.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCEC	Recoñece elementos materiais ou culturais heranza do pasado.	X													
XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CAA	Coñece que hai varias clases de fontes históricas	X													
XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CAA	Recoñece a importancia das fontes materiais ou textuais	X													
XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Sitúa no tempo algúns feitos históricos salientables		X	X	X	X	X	X							
XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CMCT	Elabora eixes cronolóxicos e sitúa neles diferentes feitos. Elabora mapas conceptuais. Elabora mapas históricos e os analiza de maneira simple.		X	X	X	X	X	X							

Estándar de aprendizaxe	CC	Mínimo esixible	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Identifica elementos de diferentes culturas e entende que poden ser contemporáneas.		X	X	X	X	X	X							
XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos axeitadamente		X	X	X	X	X	X							
XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CAA	Utiliza algunha fonte para buscar información sobre o pasado.		X												
XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Coñece a organización social e económica, a cultura e a arte do reino visigodo e outros reinos xermanos Comprende e explica a organización política, económica e social do Imperio Bizantino.		X												
XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Coñece e describe as principais características dos distintos estamentos da sociedade feudal: a nobreza, os campesiños e o clero, e as relacións entre eles. Analiza a evolución dos grupos sociais propiciada polo auxe das cidades en Europa a partir do século XI. Coñece e describe as características dos distintos estamentos da sociedade feudal nos reinos cristiáns hispánicos.				X	X			X						
XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCEC	Comprende e explica a orixe do islam, os fundamentos da relixión islámica e a expansión do islam ao longo da Idade Media.		X						X						
XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus na Idade Media.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCEC	Coñece cal foi a evolución territorial dos musulmáns na península ibérica durante a Idade Media. Analiza a organización política, a sociedade, a economía, a cultura e a vida cotiá en Al-Andalus e nos reinos cristiáns.								X						

Estándar de aprendizaxe	CC	Mínimo exigible	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
		Comprende a importancia de Al-Andalus na Idade Media e estuda os monumentos arquitectónicos máis importantes desa época que quedan na península.													
XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiás na Península Ibérica.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CAA	Coñece o proceso das conquistas dos reinos cristiás na península Ibérica durante a Idade Media. Coñece e sitúa correctamente os diferentes reinos da Idade Media da península Ibérica. Coñece algúns procesos de repoboación.							X	X					
XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCL	Coñece a importancia do Camiño de Santiago como ruta de peregrinación.								X					
XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CSC	Coñece a situación económica, social e cultural da Europa da Idade Media. Comprende a situación de crise que padeceron as sociedades medievais europeas propiciada por causas diversas.				X									
XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	ESPECÍFICO DE ÁREA/CCEC	Coñece as principais características da pintura, da escultura e da arquitectura románicas, góticas e islámicas e comprende as funcións que cumpriron na Idade Media.					X								

6 CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN

A avaliación será continua, diferenciada e integrada no proceso ensino-aprendizaxe do alumno co obxectivo de detectar dificultades, determinar as súas causas e adoptar as medidas correctoras que se estimen necesarias.

a) Avaliación inicial. Destinada a determinar o nivel e as competencias dos alumnos a través de probas orais e ou escritas.

b) Avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe. Consiste na recollida de información sobre todas as actividades do alumno:

- Traballo en clase e na casa, a través da observación do alumnado, a revisión dos cadernos de actividades...
- Actividades en grupo e individuais.
- Diálogos, entrevistas, debates e demais actividades celebradas na clase.
- Seguemento do traballo diario a través de preguntas directas de desenvolvemento conceptual ou práctico.
- Comportamento e actitudes cara a materia, compañeir@s e profesora.
- Realización de probas obxectivas escritas (unha como mínimo por avaliación).

INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Teñen como obxectivo avaliar as capacidades e o traballo dos alumnos:

O docente decidirá para cada actividade cales son os criterios relevantes a ter en conta. Por exemplo nunha exposición oral son, relevantes a corrección, presentación e autonomía. Nunha búsqueda de información en grupo, en cambio, a colaboración e o respecto poden ser tamén relevantes. De modo xeral serán:

1. Probas escritas

A periodicidade pode ser moi variable pero, en todo caso, alomenos unha proba escrita por avaliación e, a ser posible, algunha máis. Deberán ser fixadas con antelación suficiente e procurará manterse a necesaria coordinación coas outras disciplinas para evitar a concentración nunhas datas determinadas. Isto non exclúe que ó longo do curso se poidan realizar probas sen previo aviso. Normalmente nas probas escritas os contidos a avaliar serán os traballados no período inmediatamente anterior aínda que determinados conceptos e procedementos que se consideran básicos (vocabulario, mapas xeográficos ou temáticos, esquemas/resumo de unidades didácticas, técnicas de análise, comentario

e explicación de documentos, etc.) poidan ser incluídos ao longo de todo o curso. As probas que se fagan poderán incluír preguntas relacionadas con algunha actividade complementaria ou extraescolar organizada polo departamento, sempre que asista todo o alumnado, de xeito que se poida avaliar o grao de atención do alumnado durante a actividade.

2. Caderno do alumnado

Debe reunir unhas condicións mínimas de organización, limpeza, lexibilidade, ortografía e composición correctas, etc. Valorarase tanto a correcta execución das actividades como a presentación, a orde e as anotacións feitas con rigor expresivo e científico.

3. Traballo individual

Neste aspecto pretendemos valorar a participación dos alumnos na marcha da clase e o seu traballo individual.

Na aula valoraremos o interese polas actividades, preguntas que fai, respostas ás preguntas do Profesor ou dos compañeiros, actitude e participación, o interese por coñecer. Terase tamén en conta a actitude de respecto cara os demais membros da comunidade escolar, respecto á quenda de palabra, ás normas de convivencia, coidado do material, etc. Procurarase que a valoración deste apartado sexa sempre positiva, é dicir, que o alumno saiba que unha porcentaxe da súa cualificación estará reservado a este apartado.

Fóra da aula valoraremos as diversas actividades propostas polo docente para realizar na aula e, ou, na casa.

4. Actividades e traballos complementarios

En tódolos niveis establécese algunha actividade complementaria que ten que realizarse na súa meirande parte fóra da aula (ficha resumo de lectura de libros, ficheiros de información periodística, investigacións sobre o contorno, recompilación e tratamento de información variada, etc.). Haberá unha actividade grupal por trimestre que tamén se terá en conta na calificación de dita avaliación. Valorarase nestes casos o rigor no manexo da información, a orixinalidade do prantexamento, o coidado na redacción e presentación e o cumprimento dos prazos previstos. Teranse en conta, asemade, as contribucións voluntarias daqueles alumnos que esixen ampliar os seus coñecementos e mellorar a súa cualificación final e o traballo realizado nos cadernos individuais de cada alumno.

Critérios de cualificación

Para a obtención da cualificación ou nota final da avaliación, a valoración dos estándares será variable.

A cualificación de cada avaliación será a suma da cualificación das probas escritas e da cualificación das actividades diarias recollidas no caderno, en documentos separados e en intervencións orais. Na cualificación final da avaliación contará tamén a realización dunha actividade en grupo, un pequeno dossier ou traballo de investigación realizado en diferentes formatos, estas actividades complementarias en grupo.

Unha avaliación considérase superada cando se acade a puntuación de 5 sobre 10. Aqueles alumnos que ao rematar o curso non teñan acadado o grao mínimo de consecución nos estándares de aprendizaxe serán avaliados negativamente.

Teremos presente, asemade, as seguintes consideracións:

- É imprescindible, para superar positivamente a avaliación, que a nota de cada unha das probas escritas ou orais que os alumnos realicen durante cada período de avaliación, sexa como mínimo de 3 (sobre 10)

- Será obrigatorio entregar realizadas todas as actividades e traballos complementarios. A presentación fóra de prazo destas actividades suporá que non sumará á cualificación da avaliación. A non presentación suporá un suspenso na avaliación.

- Revisaráselle o caderno alomenos unha vez por avaliación. Terase en conta a realización dos exercicios e actividades propostas así como a orde e limpeza. Revisarase o día das probas escritas, se ese día non o trae a nota será 0.

- Se nalgunha proba se detecta algún comportamento fraudulento (falar cos compañeiros, cambiazo, copia...) esa proba quedará suspensa cun 0 e non será recuperable. Se o comportamento fraudulento é na proba extraordinaria de setembro suspenderá toda a materia.

- A falta significativa do material necesario e solicitado para utilizar na aula será cualificada negativamente o mesmo que as faltas de ortografía, caligrafía e a deficiente presentación noas actividades propostas pola profesora e realizados polos alumnado. Poderá baixar a nota da avaliación ata un 10%.

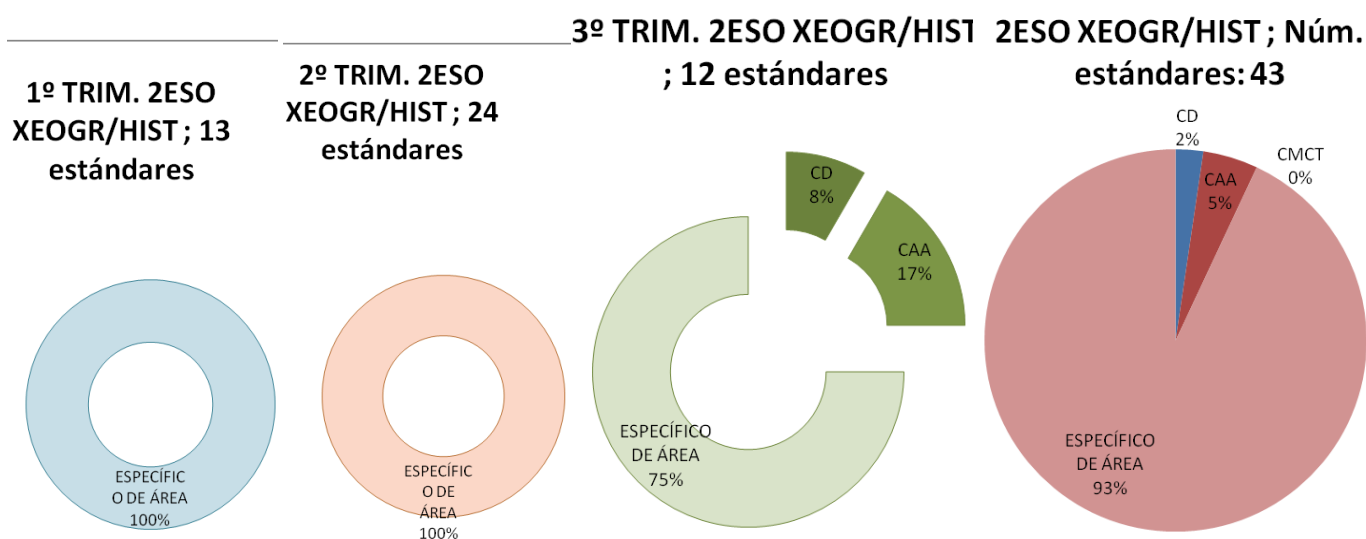
- Terase moi en conta as capacidades persoais de cada alumno/a e o esforzo realizado para superarse, esixindo a cada un/unha segundo as súas posibilidades e capacidades. Non debemos esquecer que a avaliación é individualizada.

- A falta a unha proba escrita e/ou oral por enfermidade ou outra causa debe ser comunicada ao profesor, e no seu defecto á Xefatura de Estudos. Nembargantes, o alumno que falte a unha proba escrita

e/ou oral, deberá presentar ao profesor a xustificación correspondente dentro das 48 horas seguintes á súa incorporación á clase. De non ser así, a cualificación no exame será de 0, e non será recuperable.

- A calificación final de curso, ou avaliación ordinaria, será a media aritmética das calificacións das tres avaliacións. Non se fará esta media con menos de 3 puntos na calificación das avaliacións. Para superar a materia a nota media total deberá ser, como mínimo, un cinco;

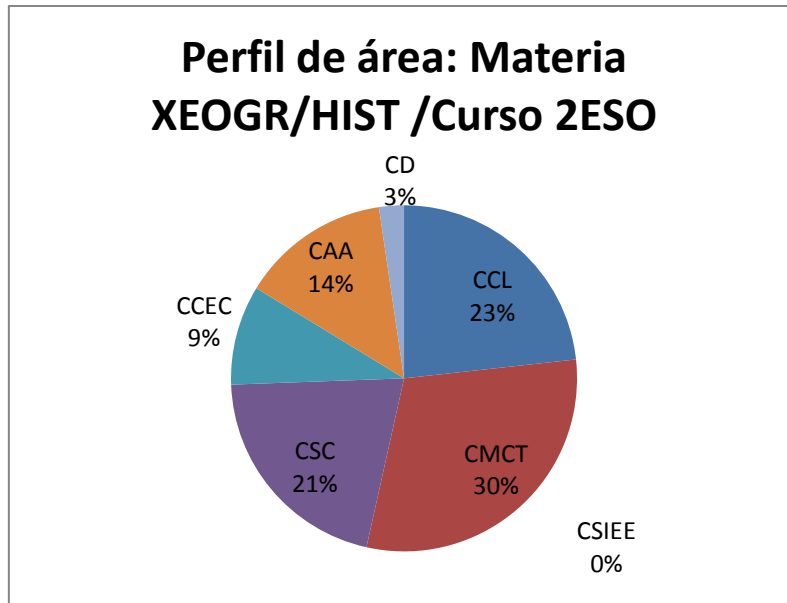

A ponderación da nota será:

Contidos específicos da área	Probas escritas Valoración dos traballos Caderno de exercicios, etc	Calificación x 0,93
CAA	Rúbrica da concreción curricular	Calificación x 0,05
CD	Rúbrica da concreción curricular	Calificación x 0,02
CALIFICACIÓN TOTAL		SUMA

7 CONTRIBUCIÓN DA MATERIA Á ADQUISICIÓN DAS COMPETENCIAS CLAVE: PERFIL DE ÁREA

8 AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS A ADOPTAR COMO CONSECUENCIA DOS SEUS RESULTADOS

Durante as primeiras semanas de clase, faranse actividades de comprensión e expresión seleccionadas para comprobar en que medida se posúen as competencias necesarias para o seguimento da programación. Unha vez correxidas as actividades a docente adecuará o nivel de esixencia dos estándares de aprendizaxe ao nivel de competencias rexistradas no alumnado. Así mesmo contará coa información pertinente para, unha vez contrastada cos outros membros da xunta de avaliación inicial, decidir que medidas ordinarias ou extraordinarias de atención á diversidade deberá aplicar.

Os instrumentos para realizar dita avaliación pode ser un ou varios dos seguintes:

- Observación sistemática.
- Entrevista oral.
- Cuestionario.
- Análise de producións escritas.
- Proba específica.

9 MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

O principio pedagóxico rector é o tratamento individualizado do alumno/-a. A individualidade dos alumnos tradúcese na existencia de interese propios, capacidades nun nivel de desenvolvemento desigual, un ritmo de aprendizaxe diferente, etc. Esa individualidade, conxugada coa igualdade de oportunidades, obriga ó profesor a incorporar na programación medidas ordinarias e extraordinarias de atención á diversidade.

As medidas ordinarias non requiren autorización do servizo de inspección. Estas medidas pretenden:

- a) Minorar os casos de retraso con respecto ó grupo.
- b) Favorecer o desenvolvemento axeitado daqueles alumnos que se atopen por riba da media do grupo.

O reforzo educativo implica facer modificacións sobre os elementos non prescritivos do currículo (metodoloxía, secuencia e organización dos contidos, secuencia e tipo de actividades, agrupamentos na aula, deseño de actividades de reforzo, instrumentos de avaliación adaptados...). A flexibilidade metodolóxica é un principio clave na atención á diversidade de todo o alumnado.

As medidas extraordinarias son medidas que requiren autorización do servizo de inspección. Están dirixidas aos alumnos cuxas necesidades educativas non foron satisfeitas coas medidas ordinarias.

A adaptación curricular significativa individualizada implica a modificación dalgúns dos elementos prescritivos do currículo (obxectivos, contidos e criterios de avaliación). A causa da adaptación pode vir dun problema serio en capacidades instrumentais (comprensión lectora, dificultades visuais ou motoras). En todo caso actuarase sempre en colaboración co Departamento de Orientación.

A adaptación para aqueles alumnos cunhas capacidades e intereses por riba da media do grupo tenderá a soste a motivación e a incrementar os seus coñecementos, así como a desenvolver as capacidades actuais.

Neste curso hai un número chamativo de alumnado que pasa a 2º con pendentes ou ben por obriga e con moitas pendentes, isto será unha dificultade engadida á materia. Non hai previstas Acis

10 ACTIVIDADES DE REFORZO E DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DE MATERIAS PENDENTES

Actividades de recuperación no curso ordinario:

Despois de cada avaliación realizarase unha proba de recuperación global da anterior avaliación, excepto na terceira que se fará antes do final da 3ª avaliación. As probas serán realizadas sobre 10 puntos. A proba poderá ser oral e, ou escrita. Aprobarase a avaliación cunha cualificación igual ou superior a 5 em dita proba. A docente poderá substituír estas probas por outro tipo de actividades.

No caso de avaliacións non superadas por non ter entregadas actividades complementarias a entrega destas, no prazo acordado, suporá a recuperación da calificación.

Non se fará unha recuperación global en xuño, sexa de toda a materia ou das avaliacións suspensas (xa hai unha recuperación por avaliación).

Procedemento de avaliación extraordinaria

O alumnado con cualificación negativa en xuño efectuarán un exame en setembro de toda a materia. A proba consistirá nunha proba escrita sobre 10 puntos. Tamén podería combinarse a proba escrita coa realización de actividades, éstas terían que entregarse no prazo proposto pola docente e avaliaríanse sobre 10. Neste último caso a ponderación sería:

80% proba escrita

20% actividades

No caso de facer so unha proba escrita a calificación de setembro, ou extraordinaria, será a da proba extraordinaria de setembro.

Organización das actividades de seguemento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Nas **materias pendentes doutros cursos** realizarase seguimento ao longo do curso ben por avaliacións ou ben dividindo a materia en dúas partes. Realizarase unha proba escrita de cada parte (sobre 10) correspondente á materia que o profesor determine para cada parte. Ditas probas poderían ser substituídas coa entrega de traballos ou actividades que o profesor proporcionará aos alumnos/as que teñan a materia pendente doutro curso e que o alumno/a deberá entregar no prazo que estableza o docente. Tamén poderían combinarse as probas e as actividades. Neste caso a ponderación sería 70% da cualificación a proba e 30% as actividades.

No caso de non presentarse á proba ou non entregar algún dos traballos ou actividades propostas polo docente o alumno/a terá a obriga de facer a proba final de maio con toda a materia. As datas por avaliación serán propostas polo docente, as datas de avaliación por semestres e a final de maio son propostas pola dirección do centro.

Poderase esixir ao alumn@ que asine un comprobante de que se lle entregaron as actividades e o libro, e de que o alumno/a o acepta, para no caso de non cumprilo, ter esa referencia do acordado.

Non obstante, o profesor poderá levar a cabo outras formas de recuperación mediante as fórmulas que considere máis adecuadas ás características dos seus alumnos e as súas dificultades.

A calificación final será a media aritmética das calificacións das tres avaliacións ou das dúas partes non facendo media con menos de 3 puntos

Realizarase unha proba final con toda a materia pendente nas datas acordadas polo centro (sobre 10). A calificación final será a acadada en dita proba.

11 ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

O departamento plantexará coa suficiente antelación ao coordinador de extraescolares a realización de actividades complementarias e extraescolares.

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia está aberto a novas propostas e colaborará nas viaxes de estudos e actividades que programen outros departamentos na medida en que o permitan os recursos económicos e humanos do noso departamento.

Participará e, ou apoiará tamén en todas as actividades realizadas no centro para conmemorar todas as efemérides como o día da paz, a semana do libro, das letras galegas...

12 PROCEDEMENTOS PARA AVALIAR A PROPIA PROGRAMACIÓN

Sempre debemos ter en conta que a programación ten que contrastarse coa posta en práctica diaria polo que é susceptible de modificación.

Durante a práctica docente o profesor debe detectar o grao no que o alumnado adquire os contidos e os posibles fallos ou defectos da programación (desmotivación, significatividade da aprendizaxe, interese por outros aspectos menos tratados...). Todos estes son factores que hai que ter en conta á hora de avaliala programación, co fin de mantela, melloralala e, en todo caso, reformala e adecuala para a completa consecución dos obxectivos.

Así serán obxecto de avaliación: os obxectivos, contidos, metodoloxía, recursos e materiais, procedementos e instrumentos de avaliación, etc..

Sempre resulta conveniente escoitar a opinión dos usuarios. Neste sentido é moi interesante proporcionar ao alumnado unha vía para manifestar a súa opinión sobre algúns aspectos fundamentais da asignatura. Normalmente utilízase una sesión informal em que intercambien opinións ou ben unha sinxela enquisa anónima para que o alumnado poda opinar con total liberdade.

Periódicamente revisaranse a adecuación da programación á práctica docente. Os indicadores, do item anterior, serán a guía para adoptar os cambios oportunos.

INDICADORES DE LOGRO DO PROCESO DE ENSINO

	Escala			
	1	2	3	4
1. O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado.				
2. Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreceu a aprendizaxe.				
3. Conseguiuse motivar para lograr a actividade intelectual e física do alumnado.				
4. Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado.				
5. Contouse co apoio e coa implicación das familias no traballo do alumnado.				
6. Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado.				
7. Adoptáronse as medidas curriculares adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
8. Adoptáronse as medidas organizativas adecuadas para atender ao alumnado con NEAE.				
9. Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado.				
10. Usáronse distintos instrumentos de avaliación.				
11. Dáse un peso real á observación do traballo na aula.				
12. Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo.				

INDICADORES DE LOGRO DA PRÁCTICA DOCENTE

Escala

	1	2	3	4
1. Como norma xeral, fanse explicacións xerais para todo o alumnado.				
2. Ofrécense a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa.				
3. Elabóranse actividades atendendo á diversidade.				
4. Elabóranse probas de avaliación adaptadas ás necesidades do alumnado con NEAE.				
5. Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar.				
6. Combínase o traballo individual e en equipo.				
7. Poténcianse estratexias de animación á lectura.				
8. Poténcianse estratexias tanto de expresión como de comprensión oral e escrita.				
9. Incorpóranse as TIC aos procesos de ensino – aprendizaxe.				
10. Préstase atención aos elementos transversais vinculados a cada estándar.				
11. Ofrécense ao alumnado de forma rápida os resultados das probas / traballos, etc.				
12. Analízanse e coméntanse co alumnado os aspectos máis significativos derivados da corrección das probas, traballos, etc.				
13. Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus acertos e erros.				
14. Grao de implicación do profesorado nas funcións de titoría e orientación.				
15. Adecuación, logo da súa aplicación, das ACS propostas e aprobadas.				
16. As medidas de apoio, reforzo, etc. están claramente vinculadas aos estándares.				
17. Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación...				

